

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Економічний факультет
Облік і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

на тему:

**«ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ І АУДИТУ В
КРЕДИТНІЙ СПІЛЦІ»**

Виконав: студент групи ОО(з)-41

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Винницький О.О.

Керівник: к.е.н., доцент Савків У.С.

Рецензент: д.е.н., професор Буртняк В.І.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ	6
1.1. Економічний та правовий статус кредитних спілок в Україні	6
1.2. Основні фактори впливу на організацію та методику бухгалтерського обліку кредитних спілок	9
1.3. 5 Сучасний стан та проблемні аспекти організації бухгалтерського обліку в кредитних спілках України	12
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У КРЕДИТНИХ СПІЛКАХ	19
2.1 Фундаментальні основи обліку кредитних спілок в Україні	19
2.2 Методика та організація бухгалтерського обліку діяльності кредитної спілки «Косівська»	21
2.3 Фінансова звітності кредитних спілок	28
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА АУДИТУ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК	34
3.1. Теоретичні засади організації контролю діяльності кредитних спілок в Україні	34
3.2. Організація і методика аудиту в кредитних спілках та шляхи їхнього удосконалення	44
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	56
ДОДАТКИ	63

ВСТУП

Актуальність теми. Серед різноманітних видів небанківських фінансових посередників, найефективнішим посередником для вирішення фінансових проблем населення в наш час є кредитна спілка. На сьогодні в Україні її можна розглядати, як один з оптимальних способів задоволення споживчих потреб населення.

Кредитні спілки відіграють важливу роль в соціально - економічному розвитку регіонів:

- забезпечують кредитними ресурсами суб'єкти господарювання, доступ яких до банківських кредитів є ускладненим;
- залучають інвестиції в малий бізнес;
- сприяють розвитку сільських територій;
- сприяють зниженню безробіття в регіоні, де функціонують;
- формують конкуренцію на ринку фінансових послуг;
- знижують рівень тіньового та лихварського капіталу в регіоні.

Функціонування кредитних спілок в Україні відбувається під впливом негативних економічних явищ і процесів. Типовими для кризового періоду є закриття депозитних рахунків, відтік коштів із кредитних спілок тощо.

Негативний вплив на фінансовий стан кредитних спілок спричинили не лише чинники макроекономічного характеру, а й прояви шахрайства з боку членів правління деяких кредитних спілок.

Негативним фактором є відсутність прозорості інформації про діяльність кредитних спілок, що підірвало рівень довіри до них з боку суспільства. Відродженню довіри та покращенню фінансового стану кредитних спілок може сприяти комплексне удосконалення бухгалтерського обліку та контролю за діяльністю кредитних спілок.

У ринковій економічній системі на кредитні спілки покладена місія забезпечення малого бізнесу доступними кредитними ресурсами, а також підтримка фінансовими ресурсами споживчих потреб населення.

Проблеми організації бухгалтерського обліку та аудиту діяльності кредитних спілок досліджували такі вчені: І. І. Бабіч, Височан, О. Ю. Гавриленко, О. О. Гончаренко, Б. А. Дадашев, А. Г. Загородній, Р. Р. Коцовська, С. Ф. Легенчук,, П. П. Микитюк, Л. А. Негребецька, О. О. Нестеренко, К. І. Редченко, В. Є. Швець, О. І. Іваненко, О. Ю. Шишута, І. О. Дземішкевич.

Проте певні проблемні питань організації бухгалтерського обліку та аудиту у кредитних спілках не вирішено. Наприклад, законодавчо сформований конфлікт інтересів між суб'єктами внутрішнього аудиту, який перешкоджає виявленню шахрайства з боку посадових осіб у кредитних спілках тощо. Визначні ці та інші проблемні питання обумовлюють актуальність теми дослідження

Мета дослідження – обґрунтування теоретичних і методичних засад, практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку та аудиту діяльності кредитних спілок.

Визначена мета дослідження передбачає вирішення таких завдань:

- визначити особливості функціонування кредитних спілок в Україні;
- здійснити класифікацію факторів впливу на методику та організацію бухгалтерського обліку кредитних спілок;
- запропонувати методичні підходи до вдосконалення облікового відображення в системі бухгалтерського обліку кредитних спілок;
- проаналізувати види контролю кредитних спілок;
- обґрунтувати шляхи удосконалення організації системи аудиту кредитних спілок.

Об'єктом дослідження є організація і методика обліку та аудиту у кредитних спілках.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних, організаційних, практичних аспектів обліку та аудиту діяльності кредитних спілок.

Методи дослідження. Для дослідження застосовано діалектичний метод пізнання економічних явищ та процесів, використано методи порівняння, загальнонаукові методичні прийоми системного підходу; методи індукції, дедукції; метод асоціацій і аналогій та інші методинаукового пізнання економічних явищ.

Інформаційною базою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених, практиків з методики та організації бухгалтерського обліку та аудиту діяльності кредитних спілок; законодавчі, нормативні акти України, матеріали періодичних видань, наукових конференцій; Інтернет – ресурси тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному обґрунтуванні теоретичних, організаційних та практичних аспектів обліку та аудиту у кредитних спілках в умовах сучасної економічної кризи.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що запропоновані пропозиції з удосконалення організації обліку та аудиту діяльності кредитної спілки «Косівська» можуть бути застосовані в реальному секторі економіки .

Структура роботи відображена наступним чином: вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ КРЕДИТНИХ СПІЛОК В УКРАЇНІ

Економічний та правовий статус кредитних спілок в Україні

Фінансово-кредитні спілки на всіх етапах економічного розвитку функціонують під впливом багатьох чинників глобального фінансово - економічного середовища.

На кредитні спілки в сучасних умовах покладена місія забезпечення малого бізнесу доступними кредитними ресурсами та фінансова підтримка споживчих потреб населення.

Фінансові ресурси кредитних спілок на сучасному етапі є дорогими для суб'єктів малого підприємництва у порівнянні з банківськими. Перевагою кредитних спілок є їх гнучкість щодо прийняття рішень про видачу кредиту. Саме тому їхня діяльність в Україні спрямована на споживче кредитування.

Кредитна спілка є за суттю функціонування є суб'єктом комерційної діяльності. Вона, як і інші суб'єкти фінансового ринку, переслідує економічні цілі і тому повинна мати налагоджену систему обліку, яка дає можливість ефективно управляти спілкою.

Розвиток кредитних спілок залежить від рівня розвитку економіки країни. На розвиток кредитної кооперації впливають також чинники фінансових традицій та схильність суспільства до кооперації.

До загроз розвитку кредитної кооперації можна віднести такі фактори:

- неузгодженість діючого законодавства,
- відсутність підтримки з боку держави,
- залежність погашення кредиту від чинників, що не залежать від управлінця тощо [33, с. 81].

Негативний вплив на розвиток кредитних спілок в Україні спричиняє економічна криза. Вкладники закривають депозитні рахунки, вилучають кошти з установ.

Історично склалось так, що кредитні спілки перетворювались на фінансові піраміди через шахрайство із залученими коштами. Шахрайство у системі кредитної кооперації показує незадовільний рівень внутрішнього та зовнішнього контролю за діяльністю кредитних спілок.

Основним інструментом забезпечення системи контролю є звітність кредитної спілки та система бухгалтерського обліку. Тому актуальною є потреба перегляду методології бухгалтерського обліку в кредитних спілках.

Передумовою розвитку кредитної кооперації є відновлення довіри до неї з боку суспільства, а це вимагає формування прозорих систем управління та звітності.

Сутність кредитної спілки визначає Закон України (рис.1.1).

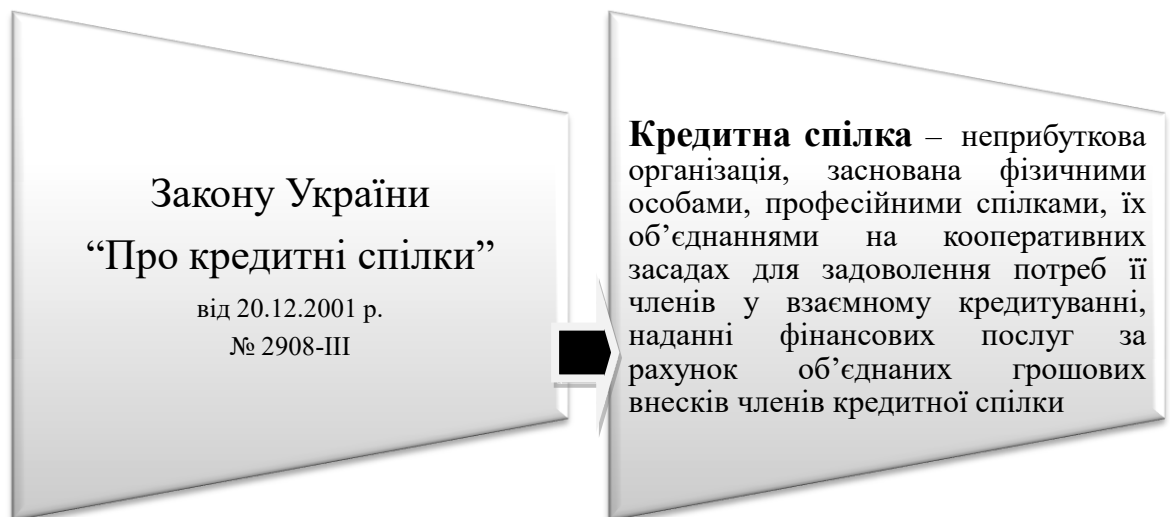

Рис.1.1 Сутність поняття кредитна спілка

Кредитна спілка – фінансова установа, основним видом діяльності її є надання фінансових послуг відповідно до чинного законодавства [80].

Кредитні спілки, як і банки – фінансові установи, проте між ними існує ряд відмінностей, які виражені в :

- організаційно-правовій формі;
- способах залучення капіталу,
- імперативному регулюванні,
- вимогах до засновників;

- вимогах до учасників у капіталі;
- асортименті послуг тощо [6-14].

Визначені відмінності унеможливлюють пряме застосування стандартів і методів бухгалтерського обліку діяльності банків до кредитних спілок. Тому доцільно розробити методологію бухгалтерського обліку та фінансової звітності для кредитних спілок.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика кредитних спілок та банків

Критерій	Кредитні спілки	Банки
Юридичний статус	Кооператив та неприбуткова фінансова установа	Публічне акціонерне товариство
Вид залученого капіталу	Пайовий	Акціонерний
Орган регулювання	Національна комісія у сфері ринків фінансових послуг	Національний банк України
Засновники, учасники в капіталі	Фізичні особи чи об'єднання профспілок	Фізичні, юридичні особи, держава
Участь нерезидентів у капіталі	Неможлива	Можлива
Участь в капіталі, що дає можливість отримати вплив на управління	Формально неможлива	Можлива
Наявність підрозділів	Можливе	Можливе
Асортимент послуг	Обмежений	Широкий
Гарантування вкладів	Не здійснюється	Здійснюється гарантування фізичних осіб
Наявність окремих стандартів, що регламентують бухгалтерський облік	Немає	Існують

Джерело: Розробка автора за результатами досліджень [36-45].

Види послуг кредитної спілки:

- приймає вступні та інші внески від членів спілки;
- кредитує членів спілки на умовах платності, строковості, забезпеченості в готівковій і безготівковій формі;
- залучає вклади на депозитні рахунки у готівковій та безготівковій формі;
- розміщує на депозитні рахунки тимчасово вільні кошти в банках;
- видає кредити іншим спілкам;
- виступає учасником платіжних систем;
- може провадити благодійну діяльність за рахунок спеціально створених фондів [80].

1.2 Основні фактори впливу на організацію та методику бухгалтерського обліку кредитних спілок

Суспільством для кредитних спілок визначена не лише економічна місія, а й соціальна, яка полягає у фінансовій підтримці малого та середнього бізнесу населення. Фактично більшість кредитних спілок функціонують з метою отримання прибутку.

Такий підхід вносить корективи у формування інформаційних потреб ключових стейкхолдерів кредитних спілок та визначає засади побудови бухгалтерського обліку та звітності.

Методика бухгалтерського обліку діяльності спілок не повинна передбачати формальне визнання прибутку, але має містити облікові механізми для оцінювання.

До основних внутрішніх стейкхолдерів кредитної спілки належать органи управління:

- спостережна рада;
- правління;
- ревізійна комісія;
- кредитний комітет.

Зовнішніми стейкхолдерами кредитних спілок :

- діючі та потенційні члени,
- органи державної влади та регулювання;
- аудитори;
- об'єднані кредитні спілки;
- інші кредитні спілки;
- банки та інші фінансові установи;
- партнери на ринку споживчого кредитування;
- аналітики;
- експерти ринку та інші.

Характер інтересів стейкхолдерів може бути різний:

- прямий фінансовий;
- непрямий.

До факторів функціонування кредитних спілок належать також особливості формування капіталу.

Закон України “Про кредитні спілки” від 20.12.2001 р. № 2908-III [80] та інші нормативні документи: Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, затверджене Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 р. № 7 [76], встановлюють обов'язковість формування капіталу кредитних спілок в розрізі складових:

- пайовий капітал;
- резервний капітал;
- додатковий капітал.

Характеристика основних складових капіталу кредитних спілок представлена в таблиці 1.2.

Характеристика складових капіталу кредитних спілок

Складові капіталу кредитних спілок	Джерела формування власного капіталу	Напрями використання (споживання) складових власного капіталу
Пайовий капітал	Залучений від членів спілки обов'язкових, додаткових пайових членських внесків	Формування активів кредитної спілки, забезпечення стійкості, платоспроможності, ліквідності.
Резервний капітал	Вступні внески кредитної спілки, частка доходів	Відшкодування можливих збитків кредитної спілки, При ліквідації спілки залишок коштів зараховується до Державного бюджету України
Додатковий капітал	Цільові внески членів спілки, благодійних внески фізичних, юридичних осіб, безоплатно отримане майно і необоротні засоби	При ліквідації залишок додаткового капіталу зараховується до Державного бюджету України
Залишок нерозподіленого доходу кредитної спілки	Створений завдяки продуктивній діяльності	Скерування на покриття збитків, збільшення резервного капіталу, резерву забезпечення покриття втрат.

Основні чинники впливу на побудову методики та методології бухгалтерського обліку кредитних спілок можна сформувати у групи:

- інституційні, які пов'язані зі статусами кредитних спілок;
- економічно-правові, що визначені правилами фінансово - господарської діяльності (зокрема порядок формування й розподілу капіталу, а також ті, що визначають стейкхолдерів кредитних спілок);
- соціально-економічні, які пов'язані з місією кредитних спілок у сучасному суспільстві, їхньою роллю у економічному розвитку підприємництва, задоволення споживчих потреб населення;
- взаємовпливі з економічним станом та розвитком держави;
- соціально-психологічні, визначені низьким рівнем довіри до діяльності кредитних спілок з боку населення.

1.3 Сучасний стан та проблемні аспекти організації бухгалтерського обліку в кредитних спілках України

Сучасні трансформаційні процеси вимагають механізму для інформаційного забезпечення підтримки дієвого функціонування кредитних спілок. З метою ефективного управління фінансово-економічними процесами цей механізм повинен сформуватись на даних системи бухгалтерського обліку та показниках звітності. Необхідна адекватна система обліку, яка розкриває процеси та результати, що мають місце у діяльності кредитних спілок.

Враховуючи специфіку діяльності кредитних спілок, система бухгалтерського обліку методологічно повинна:

- інформативно забезпечувати фінансовий, соціальний захист всіх учасників;
- формувати надійну статистичну базу для управління макроекономічними процесами;
- створювати прозорість у системній діяльності регулювання фінансових послуг.

Функціонування кредитних спілок зумовлює необхідність забезпечити користувачів обліковою інформацією з урахуванням удосконалення елементів організації бухгалтерського обліку [82, с. 6].

Проблематика у системі обліку кредитних спілках криється в наступних моментах:

- дотримання норм застарілої нормативної бази щодо організації обліку у кредитних спілках;
- відсутність чітких норм контролю діяльності;
- не забезпечення фінансового захисту членів;
- недієвість загальноекономічного регулювання діяльності суб'єктів цієї сфери.

Первинним обліково-процедурним процесом в системі бухгалтерського обліку діяльності кредитних спілок є документування.

У структурі бухгалтерського обліку документування відіграє економічну і юридичну роль. Для прикладу, у діяльності кредитних спілок є ризики шахрайства пов'язані з піддробкою первинних облікових документів при видачі готівки [5, с.572]. Саме тому питання документування є важливим в організації бухгалтерського обліку кредитної спілки.

Специфіка фінансових операцій у кредитних спілках торкається об'єктів власного капіталу. Методика обліку цих операцій недостатньо урегульована на рівні національної та міжнародної стандартизації бухгалтерського обліку [10, с. 1].

Уваги заслуговує проблема відображення у фінансовій звітності власного капіталу кредитної спілки, що забезпечить можливість розробити майбутньому стратегію розвитку кредитної спілки.

Доцільним залишається питання обліку капіталу. Економічний зміст капіталу відображає економічний потенціал – ресурси, а юридичний – це правові відносини власності.

Методологія облікових процедур капіталу повинна враховувати в повному обсязі:

- економічний зміст капіталу;
- юридичний зміст капіталу;
- структуру капіталу;
- джерела капіталу;
- шляхи формування капіталу;
- напрями використання капіталу [74, с.190].

Науковці та практики, що досліджують адекватність регламентованих приписів та стандартизованих норм в системі організації бухгалтерського обліку кредитних спілок, як суспільних та фінансових інституцій доводять, що дослідження, пропозицій, рекомендацій в галузі обліку та аудиту кредитних спілок виконуються виходячи із нормативних документів.

Вдосконалення бухгалтерського обліку в кредитних спілках в частині нормативно-правового регулювання – це розробка адекватної для кредитних спілок законодавчо врегульованої облікової методології [40, с. 38].

Інфляційні процеси, зміна валютних курсів та зміна вартості цінних корпоративних паперів вимагає адаптації до них бухгалтерського обліку.

В сучасних дослідженнях зусилля слід направити на відображення в обліку операцій, які сприяють зростанню корисності бухгалтерської інформації як основи прийняття рішень. Потрібно врахувати економічні інтереси економічних партнерів підприємства [50, с. 1].

У умовах недостатньо прогнозованого економічного середовища виникає питання визначення об'єктивного рівня фінансової стійкості спілки. Діючі методики не дають можливості встановити об'єктивну захищеність власного капіталу та реальний рівень фінансової стійкості кредитної спілки. Тому потрібно формалізувати фінансову інформацію у системі бухгалтерського обліку.

Організація бухгалтерського обліку фінансово-господарських операцій кредитних спілок здійснюється методологічним підходом, який розроблений Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Комісія затвердила низку нормативних документів, які регулюють бухгалтерський облік кредитних спілок чи впливають на їх побудову й організацію (Додаток 1).

Облік фінансово-господарських операцій спілок зорієнтований на загальний план рахунків бухгалтерського обліку, затверджений Міністерством фінансів України [73].

Основним недоліком методики бухгалтерського обліку діяльності кредитних спілок є вибір концептуальної бази, розроблений на основі національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, які більш придатні для промислових чи інших підприємств, а саме:

- кредитні спілки кредитні операції відображають депозитні операції на пасивних рахунках, кредитні – активних рахунках, що робить їх подібними до банків, а не підприємств;
- отримані відсотки кредитні спілки обліковують на рахунку інших фінансових доходів, але цей вид доходів – основний для них;

– витрати на сплату відсотків обліковують на рахунку інших затрат, а цей вид затрат – основний для кредитної спілки [84, с. 327].

Для вирішення цих проблемних питань науковці пропонують впровадження в практику Положення про організацію бухгалтерського обліку кредитної спілки, де відобразити облікову політику, висвітлити способи оцінки об'єктів і методику обліку [83].

Пропозицією з удосконалення методики обліку активних операцій є:

- уточнення назви та призначення рахунків 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість та інші необоротні активи» та 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками, контрагентами за основними операціями діяльності»,
- доповнення статті фінансової звітності з метою раціоналізувати інформаційні потоки кредитних спілок [82, с. 3].

Для пасивних операції пропонується удосконалення :

- методики поточного та підсумкового обліку пасивних операцій кредитних спілок;
- уточнення назви призначення рахунків:
 - а) 55 “Довгострокові зобов’язання за залученими коштами”,
 - б) 63 “Розрахунки з постачальниками та підрядниками, контрагентами за основними операціями діяльності” [82, с. 3].

Особливе місце відводиться методиці резервування неповернених кредитів кредитної спілки. Відповідно до рекомендацій формування, використання резерву, забезпечення втрат від неповернення кредитів слід відображати на субрахунку 381 “Резерв забезпечення покриття втрат від неповернення кредитів”.

За рахунок цього резерву відбувається списання суми кредиту за простроченими, безнадійними кредитами. Проведенням за дебетом рахунка 381 та кредитом рахунка 716 відображається на визначені суми зменшення сформованого резерву у складі доходів. У такому випадку категорію прибутку виведено з вжитку в системі бухгалтерського обліку. Проте, різниця між доходами та витратами кредитної спілки – це прибуток, який після формування резервів розподіляють між учасниками. Це свідчить про недосконалість

методики бухгалтерського обліку в кредитних спілках та про відсутність повноцінного джерела інформації.

Фінансова звітність є придатною для відображення фінансового стану підприємства, але репрезентувати діяльність фінансових установ вона реально не може. Тут порушується принцип бухгалтерського обліку – принцип повного висвітлення [86].

Розбіжність між системою показників фінансової та спеціалізованої звітності полягає у методологічних підходах до визначення доходу [30]. Аналіз складу спеціалізованої звітності кредитних спілок засвідчив її невідповідність міжнародним стандартам фінансової звітності.

Удосконалення системи звітності небанківських фінансових установ повинно бути зосереджено на перегляді складу та змісту спеціальної звітності, бо вона відбиває специфіку суб'єктів фінансового ринку. Зміни повинні торкнутись її адаптації до міжнародних стандартів фінансової звітності [30].

Першочерговою є потреба удосконалення звітності, виходячи з таких аргументів:

- удосконалення системи звітності повинно торкнутись фінансової звітності, яка є основним джерелом інформаційного забезпечення членів, контрагентів кредитної спілки;
- удосконалення спеціалізованої звітності повинно бути спровоковане інформаційними запитами регулювального органу.

Існуюча система бухгалтерського обліку не розкриває змісту та результатів діяльності цих організацій, а також непридатна для здійснення контролю за їх функціонуванням.

Запропонована регулятивним органом методика бухгалтерського обліку непридатна для фінансових установ, бо базується на теоретико-методологічних положеннях бухгалтерського обліку для підприємств.

Актуальною є побудова нової, сучасної методології бухгалтерського обліку в кредитних спілках, яка врахує такі ключові постулати:

- члени кредитної спілки – це власники і клієнти;

- кредитні спілки не мають статутного капіталу, але володіють резервним, пайовим, додатковим капіталом;
- кредитні спілки – неприбуткові установи;
- кредитні спілки надають виключно фінансові послуги;
- фінансовий характер діяльності кредитних підлягає додатковому державному регулюванню та передбачає подання додаткової звітної інформації про діяльність.

Формулювання принципів системи бухгалтерського обліку кредитних спілок повинно здійснюватися у рамках національної стандартизації бухгалтерського обліку та на основі методичних розробок інституцій з регулювання фінансових послуг. Базовим об'єктом та висхідною умовою розвитку облікової системи кредитної спілки повинен бути власний капітал.

Висновки до розділу 1

На кредитні спілки в сучасних умовах покладена місія забезпечення малого бізнесу доступними кредитними ресурсами та фінансова підтримка споживчих потреб населення.

Кредитна спілка – фінансова установа, основним видом діяльності її є надання фінансових послуг відповідно до чинного законодавства

Фінансові ресурси кредитних спілок на сучасному етапі є дорогими для суб'єктів малого підприємництва, у порівнянні з банківськими. Перевагою кредитних спілок є їх гнучкість щодо прийняття рішень про видачу кредиту. Діяльність в Україні спрямована на споживче кредитування.

До загроз розвитку кредитної кооперації можна віднести неузгодженість діючого законодавства, відсутність підтримки з боку держави, залежність погашення кредиту від чинників, що не залежать від управління. Негативний вплив на розвиток кредитних спілок в Україні спричиняє економічна криза.

Основні чинники впливу на побудову методики та методології бухгалтерського обліку кредитних спілок можна сформулювати у групи:

- інституційні;
- економічно-правові;
- соціально-економічні;

– соціально-психологічні.

Формулювання принципів системи бухгалтерського обліку кредитних спілок повинно здійснюватися у рамках національної стандартизації бухгалтерського обліку та на основі методичних розробок інституцій з регулювання фінансових послуг. Базовим об'єктом та висхідною умовою розвитку облікової системи кредитної спілки повинен бути власний капітал.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ТА ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ У КРЕДИТНИХ СПІЛОК

2.1. Фундаментальні основи організації та методики бухгалтерського обліку кредитних спілок.

Ефективна система управління фінансово-економічними процесами повинна формуватись на актуальних та достовірних даних бухгалтерського обліку та показниках звітності. Необхідна адекватна система обліку, яка розкриває процеси та результати, що мають місце у діяльності кредитних спілок.

Дослідження в системі бухгалтерського обліку діяльності кредитних спілок ґрунтується на стандартизованих нормах організації бухгалтерського обліку, пропозиціях, рекомендаціях. Організація в галузі обліку кредитних спілок виконуються виходячи із чинних нормативних документів.

Кредитна спілка «Косівська» – неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками на кооперативних засадах для задоволення потреби її членів у кредитуванні, наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів спілки. Кредитна спілка «Косівська» допомагає розв'язувати соціальні та фінансові проблеми категоріям населення, які цього потребують.

Організація бухгалтерського обліку кредитної спілки «Косівська» регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. Цей закон визначає, що облік у кредитній спілці «Косівська» ведеться безперервно з дня реєстрації в установленому порядку. Питання організації бухгалтерського обліку у кредитній спілці належать до компетенції власників відповідно до законодавства та установчих документів.

Особливу роль в системі бухгалтерського обліку належить документуванню.

Документування бухгалтерського обліку виконує важливі функції:

- контрольну;
- аналітичну;
- захисну;
- інформаційну;
- доказову;
- організаційну;
- управлінську;
- соціальну [35, с. 28].

Всі перелічені функції документування важливі. Проте, враховуючи проблеми розвитку кредитних спілок, зокрема механізми шахрайства в системі, контрольна, захисна, доказова функції набувають особливої актуальності.

Кредитна спілка «Косівська» – неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками на кооперативних засадах для задоволення потреби її членів у кредитуванні, наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів спілки. Кредитна спілка «Косівська» допомагає розв'язувати соціальні та фінансові проблеми категоріям населення, які цього потребують.

Організація бухгалтерського обліку кредитної спілки «Косівська» регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. Цей закон визначає, що облік у кредитній спілці «Косівська» ведеться безперервно з дня реєстрації в установленому порядку. Питання організації бухгалтерського обліку у кредитній спілці належать до компетенції власників відповідно до законодавства та установчих документів.

Особливу роль в системі бухгалтерського обліку належить документуванню.

Визначення доказової бази первинних документів має передбачати:

- встановлення здійснення факту господарської операції;
- визначення доцільності фактів у первинних документах;
- наявність відображення даних первинних документів в облікових реєстрах;
- підтвердження відсутності відхилень між даними первинних документів

та фактичними даними господарського стану спілки [35, с. 31-32].

Доказовість первинних документів – необхідний рівень надійності облікових та звітних даних кредитної спілки.

Особливої уваги заслуговує процес інвентаризації в кредитній спілці. Проведення інвентаризації передбачає виявлення та документування господарських операцій, що не можуть бути виявлені, виміряні, відтворені в процесі первинного обліку [71, с. 218].

Відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, інвентаризацію проводять з метою забезпечення достовірності даних в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності кредитної спілки [75].

Об'єктами інвентаризації є:

- майно;
- зобов'язання;
- власний капітал.

В кредитних спілках особлива увага під час інвентаризації приділяється таким об'єктам:

- грошовим кошти,
- дебіторська заборгованість;
- кредиторська заборгованість.

Особливо прискіпливо потрібно перевіряти позичальників, які не вносять регулярних платежів.

Важко виявити у ході інвентаризації шахрайство з не оприбуткуванням отриманих від членів депозитів, внесків. Проте, не лише однією інвентаризацією виявляються шахрайські схеми. Необхідно застосовувати інші спеціальні аналітичні процедури.

Об'єктом інвентаризації у кредитних спілках є резерви. Недостатність резервів може спричинити кризу платоспроможності, ліквідності, стійкості кредитної спілки, в своє чергу надлишок – зменшення фінансових результатів. Інвентаризація резервів спрямовується на перевірку обґрунтованості величини резервів.

Соціальне значення бухгалтерського обліку кредитних спілок обґрунтоване відображенням операцій під впливом соціальних умов. Результат функціонування спілки повинен забезпечуватись наданням інформації користувачам для прийняття управлінських рішень та для оприлюднення [48, с. 18].

Аналіз виявлених проблем в методиці та організації бухгалтерського обліку кредитних спілок вказує на необхідність пошуку шляхів вирішення з врахуванням аспектів соціального статусу бухгалтерського обліку.

Удосконалення сучасної методології бухгалтерського обліку визначає його соціальна орієнтація, екологічна орієнтація, теорія бухгалтерської оцінки, теоретичні основи гармонізації і регламентації бухгалтерського обліку, теорія систем та моделювання в бухгалтерському обліку, функції бухгалтерського обліку та теорія управління в бухгалтерському обліку [48, с. 52].

На теперішній час забезпечити прогресивність бухгалтерського обліку як науки можуть міждисциплінарний та трансдисциплінарний підходи [48, с. 58]. У цьому контексті варто виділити формування сучасних бухгалтерських теорій – інституційної та неоінституційної. Широка гамма наукових дослідження вносить коригування в сучасну методологію бухгалтерського обліку і потребує впровадження в практичну діяльність.

Становлення бухгалтерського обліку як суспільно інституту вимагає врахування інтересів широкого кола суб'єктів господарювання.

Для кредитних спілок це задоволення інформаційних інтересів зовнішніх користувачів, що постійно набуває актуальності. Удосконалення методології бухгалтерського обліку кредитних спілок слід розглядати у інституційному спрямуванні.

Отже, сучасна система бухгалтерського обліку повинна надати інформацію у вигляді фінансової звітності, яка задовольнить потреби постачальників капіталу та буде індикатором ефективності наданих в користування ресурсів [87, с. 74]

2.2. Особливості методики та організації бухгалтерського обліку кредитній спілці «Косівська»

Відповідно до Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 18.12.2003 р. № 171, передбачено застосування кредитними спілками Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій (Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 р. № 291), П(С)БО 15 “Дохід” і П(С)БО 16 “Витрати”. Відповідно до них кредитні спілки належать до підприємств, які становлять суспільний інтерес. Вони зобов'язані складати та подавати фінансову звітність за міжнародними стандартами.

Кредитна спілка «Косівська» – неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками на кооперативних засадах для задоволення потреби її членів у кредитуванні, наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів спілки.

Кредитна спілка «Косівська» допомагає розв'язувати соціальні та фінансові проблеми категоріям населення, які цього потребують.

Організація бухгалтерського обліку кредитної спілки «Косівська» регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 р. № 996-XIV. Цей закон визначає, що облік у кредитній спілці «Косівська» ведеться безперервно з дня реєстрації до ліквідації в установленому порядку. Питання організації бухгалтерського обліку у кредитній спілці належать до компетенції власників відповідно до законодавства та установчих документів.

Особливу роль в системі бухгалтерського обліку належить документуванню.

Тому при формуванні системи документообігу кредитної спілки важливим є забезпечення своєчасності, об'єктивності, повноти відображення інформації про операції у первинних документах.

Визначення доказової бази первинних документів має передбачати:

- встановлення здійснення факту господарської операції;
- визначення доцільності фактів у первинних документах;
- наявність відображення даних первинних документів в облікових

реєстрах;

- підтвердження відсутності відхилень між даними первинних документів та фактичними даними господарського стану спілки [35, с. 31-32].

Доказовість первинних документів – необхідний рівень надійності облікових та звітних даних кредитної спілки.

Проведення інвентаризації передбачає виявлення та документування господарських операцій, що не можуть бути виявлені, виміряні, відтворені в процесі первинного обліку [71, с. 218].

Відповідно до Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, інвентаризацію проводять з метою забезпечення достовірності даних в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності кредитної спілки [75].

Об'єктами інвентаризації є: майно; зобов'язання; власний капітал.

В кредитних спілках особлива увага під час інвентаризації приділяється таким об'єктам:

- грошовим кошти,
- дебіторська заборгованість;
- кредиторська заборгованість.

Особливо прискіпливо потрібно перевіряти позичальників, які не вносять регулярних платежів. Важко виявити у ході інвентаризації шахрайство з не оприбуткуванням отриманих від членів депозитів, внесків. Проте, що не лише однією інвентаризацією виявляються шахрайські схеми. Необхідно застосовувати інші спеціальні аналітичні процедури.

Об'єктом інвентаризації у кредитних спілках є резерви. Недостатність резервів може спричинити кризу платоспроможності, ліквідності, стійкості кредитної спілки, в своє чергу надлишок – зменшення фінансових результатів. Інвентаризація резервів спрямовується на перевірку обґрунтованості величини резервів.

Основними об'єктами бухгалтерського обліку кредитної спілки є:

- власний капітал;

- залучені від членів внески та вклади;
- видані позики;
- резерви.

Відповідно до діючої системи стандартизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності внески членів кредитних спілок у пайовий, додатковий капітал класифікуються як фінансові зобов'язання кредитних спілок.

З огляду ці аргументи, визнання та подання у фінансовій звітності внесків у пайовий та додатковий капітал кредитних спілок як відповідних елементів їх власного капіталу.

Кореспонденція рахунків з обліку внесків з урахуванням приведення номерів рахунків до актуального плану рахунків наведена в додатку (Додаток Б).

Важливим об'єктом бухгалтерського обліку кредитних спілок є резерви. Резервний капітал формують за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки; частини її нерозподіленого доходу від суми активів.

Визначають такі види резервів кредитних спілок:

– резервний капітал являє собою основний елемент власного капіталу та призначений для відшкодування її можливих збитків. Резервний капітал формується за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки, частини її нерозподіленого доходу кредитної спілки;

– резерв забезпечення покриття втрат від неповернених позичок – це резерв, який кредитна спілка сформувала за рахунок частини доходів для покривання втрат від неповернення кредитів;

– резерв сумнівних боргів – це теж резерв, який кредитна спілка формує для подальшого відшкодування можливих втрат за іншими активними операціями.

Резерви капіталу кредитні спілки формують для управління ризиками, а грошові резерви з метою страхування ризиків за пасивними операціями. Отже, кредитні спілки як фінансові організації для забезпечення достатнього рівня платоспроможності формують грошові резерви.

Фінансовою основою діяльності кредитних спілок є пайові внески їхніх членів на депозитний рахунок; кошти в готівковій та безготівковій формі, які внесені до кредитної спілки на договірних умовах на термін або без зазначення терміну і підлягають виплаті відповідно до умов договору та законодавства України [78].

Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою передбачають класифікацію депозитних вкладів за терміном залучення і різновидом рахунку (рис. 2.2).

Рис. 2.1. Класифікація депозитних вкладів кредитних спілок

Розробка автора за результатами досліджень [58-66].

Для обліку вкладів членів кредитних спілок на депозитні рахунки передбачено використання рахунків:

551 “Довгострокові вклади членів кредитної спілки на депозитні рахунки”;

611/1 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов’язаннями в національній валюті перед членами кредитної спілки”;

686 “Розрахунки з членами кредитної спілки по вкладах на депозитні рахунки”;

688 «Розрахунки за зобов’язаннями, на які не нараховуються проценти»;

689 «Розрахунки з особами, що припинили членство в кредитній спілці» [180].

Методичні рекомендації вказують про необхідність ведення аналітичного обліку депозитних внесків за кожним членом кредитної спілки. Варто запропонувати використання реєстру аналітичного обліку для вкладів на депозитні рахунки кредитних спілок.

Важливою складовою основної діяльності кредитних спілок є надання кредитів, позик учасникам кредитної спілки.

Методичні рекомендації щодо організації обліку у кредитних спілках класифікують кредити таким чином (рис. 2.3.).

Рис. 2.2. Класифікація кредитів у кредитних спілках

Розробка автора за результатами досліджень [36-45].

Відповідно до законодавчої бази кредитна спілка повинна вести облік за кожним кредитом та контролювати дотримання умов договорів, виплату платежів.

При виявленні прострочених платежів, спілка має вжити відповідних заходів до позичальника для повернення коштів.

Для обліку розрахунків за кредитами використовують субрахунки:

- 376 “Розрахунки за кредитами членам кредитної спілки;
- 373/1 “Розрахунки за нарахованими доходами”;
- 378 “Розрахунки за безнадійними кредитами”;
- 381 “Резерв забезпечення покриття втрат від неповернених кредитів” [180].

Кредитна спілка веде аналітичний облік кредитів у розрізі:

- дебіторів;
- заборгованості;
- термінів виникнення;
- термів погашення.

Проведений аналіз бухгалтерського обліку депозитів та кредитів засвідчує відповідність базовим міжнародним стандартами фінансової звітності.

2.3. Розвиток формату фінансової звітності кредитних спілок

Фінансова звітність – основне джерело інформації для зовнішніх користувачів про діяльність кредитних спілок.

Користувачами фінансової звітності кредитних спілок є:

- члени Спостережної ради, Правління, Ревізійної комісії, бухгалтери, внутрішні аудитори та інші працівники спілок;
- члени кредитних спілок;
- Національна комісія державного регулювання у сфері фінансових послуг;
- Державна податкова служба України;
- Державна служба статистики України;
- інші органи державної влади, контролю та регулювання;
- органи місцевого самоврядування;
- незалежні аудитор

- об'єднані кредитні спілки;
- асоціації кредитних спілок;
- фінансові експерт;
- аналітики;
- громадськість.

Враховуючи соціальне значення кредитних спілок, фінансова звітність повинна прозоро та повністю розкривати аспекти фінансово-майнового стану і результатів діяльності спілки. Вона повинна репрезентувати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність.

Зовнішні користувачі фінансової звітності кредитних спілок можуть не мати належногорівня підготовки для розуміння бухгалтерської та фінансової інформації. Доцільно забезпечити доступність, зрозумілість інформації звітності кредитних спілок.

Виходячи з потреб контролю за фінансово-майновим станом кредитних спілок та результатами діяльності, доцільно розкривати наступну інформацію в статтях фінансової звітності:

- залишок довготермінової дебіторської заборгованості за виданими позиками;
- залишок поточної дебіторської заборгованості за виданими протермінованими позиками;
- залишок довготермінової кредиторської заборгованості за депозитами;
- залишок поточної кредиторської заборгованості депозитами;
- грошові резерви;
- пайовий капітал та редукція;
- резерви капіталу, використання, списання;
- дохід від наданих позик;
- відсоткові витрати за депозитами.

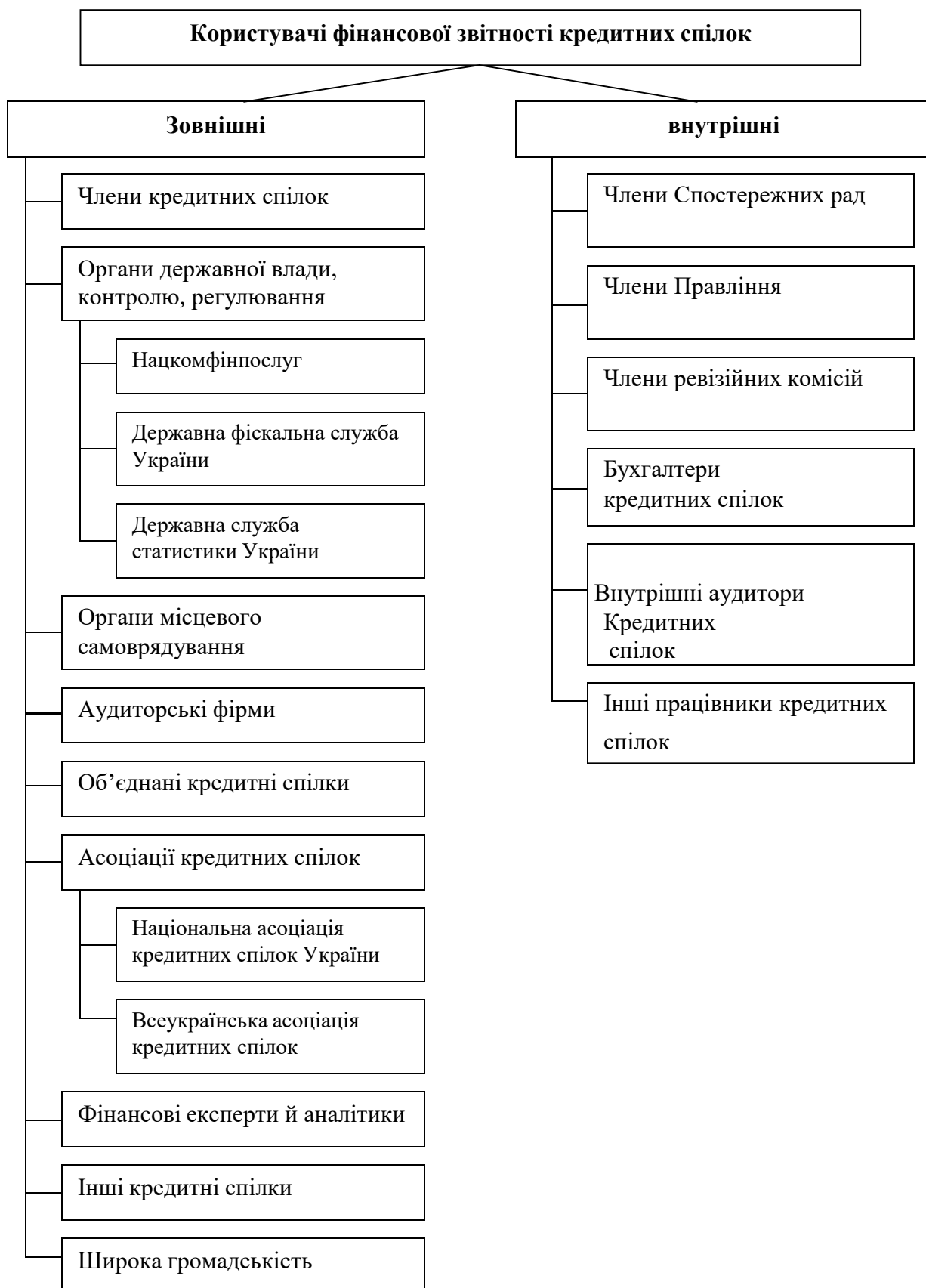

Рис. 2.3. Користувачів фінансової звітності кредитних спілок

Розробка автора за результатами досліджень [36-45].

Аналіз фінансової звітності засвідчив неспроможність задовольнити інтереси всіх користувачів звітів. Виявлено не дотримання принципу суттєвості інформації, що обмежує якість звітності для аналізу фінансового та майнового стану, результатів діяльності кредитних спілок

Ці аргументи вказують на необхідність винесення змін в систему бухгалтерського обліку в окремі статті форм фінансових звітів.

Відображення у балансі протермінованої заборгованості за кредитами дає користувачам інформацію про рівень фінансових ризиків, а резервів – про управління і готовність до ризикових подій. Доцільно сформулювати окрему статтю в балансі.

Вдосконалення формату Звіту про фінансові результати пов'язане з необхідністю адаптації змісту до особливостей основних видів доходів та витрат кредитних спілок.

Крім офіційної фінансової звітності кредитні спілки щоквартально складають і подають Національній комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг Звітні дані.

Кредитні спілки подають Звітні дані в електронній формі з використанням програмного забезпечення.

Звітні дані формуються на основі бухгалтерського обліку кредитних спілок та показників фінансової звітності за звітний період.

Склад Звітних даних кредитних спілок охоплює 9 форм звітів (рис. 2.7). Звітні дані містять розширену та деталізовану інформацію про основну та іншу фінансову діяльність кредитних спілок.

Інформація Звітних даних кредитних спілок має високий рівень повноти та аналітичності, придатна для розширеного аналізу фінансового та майнового стану, результатів діяльності та фінансових ризиків кредитних спілок.

Склад Звітних даних кредитної спілки	
1	Загальна інформація
2	Звітні дані про фінансову діяльність
3	Звітні дані про склад активів та пасивів
4	Звітні дані про доходи та витрати
5	Розрахунок необхідної суми резерву забезпечення покриття втрат від неповернених позичок
6	Звітні дані про кредитну діяльність
7	Звітні дані про залучені кошти від юридичних осіб
8	Звітні дані про діяльність відокремлених підрозділів
9	Звітні дані щодо здійснення кредитними спілками операцій із вкладами членів кредитної спілки на депозитні рахунки

Рис. 2.4. Склад Звітних даних кредитної спілки

Інформація Звітних даних придатна для розширеного аналізу фінансового та майнового стану, результатів діяльності та фінансових ризиків кредитних спілок. Наведену інформацію Звітних даних доцільно розкривати у примітках до річної фінансової звітності кредитних спілок. Це підвищить рівень інформативності та прозорості такої звітності.

Висновки до розділу 2

Основними об'єктами бухгалтерського обліку кредитної спілки є власний капітал; залучені від членів внески та вклади; видані позики; резерви. Відповідно до діючої системи стандартизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності внески членів кредитних спілок у пайовий, додатковий

капітал класифікуються як фінансові зобов'язання кредитних спілок.

Формулювання принципів системи бухгалтерського обліку кредитних спілок повинно здійснюватися у рамках національної стандартизації бухгалтерського обліку та на основі методичних розробок інституцій з регулювання фінансових послуг. Базовим об'єктом та висхідною умовою розвитку облікової системи кредитної спілки повинен бути власний капітал.

Варто запропонувати використання реєстру аналітичного обліку для вкладів на депозитні рахунки кредитних спілок.

Враховуючи соціальне значення кредитних спілок, фінансова звітність повинна прозоро та повністю розкривати аспекти фінансово-майнового стану і результатів діяльності спілки. Вона повинна репрезентувати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність.

Вдосконалення формату Звіту про фінансові результати пов'язане з необхідністю адаптації змісту до особливостей основних видів доходів та витрат кредитних спілок.

Крім офіційної фінансової звітності кредитні спілки щоквартально складають і подають Національній комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг Звітні дані. Кредитні спілки подають Звітні дані в електронній формі з використанням програмного забезпечення. Звітні дані формуються на основі бухгалтерського обліку кредитних спілок та показників фінансової звітності за звітний період. Інформація Звітних даних кредитних спілок має високий рівень повноти та аналітичності, придатна для розширеного аналізу фінансового та майнового стану, результатів діяльності та фінансових ризиків кредитних спілок. Наведену інформацію Звітних даних доцільно розкривати у примітках до річної фінансової звітності кредитних спілок. Це підвищить рівень інформативності та прозорості такої звітності.

РОЗДІЛ 3

ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

3.1. Теоретичні засади організації контролю діяльності кредитних спілок в Україні

Негативні економічні тенденції в діяльності кредитних спілок, шахрайство, недоведені до завершення кримінальні справи підірвали довіру до кредитних спілок. Запорукою успішної діяльності є відновлення довіри, налагодження ефективної системи контролю за діяльністю спілок.

Контроль визначається як:

- 1) комплекс дії, пов'язаних з перевіркою;
- 2) функція державного управління;
- 3) елемент управління економічними об'єктами та процесами, метою перевірки відповідності реального стану діяльності спілки нормативним, інструктивним документам;
- 4) фактор впливу на фінансову та господарську політику спілки з метою одержання вигоди від діяльності [120, с. 290].

Р. О. Костирко визначає контроль як процес, який охоплює цикл управління [69, с. 67].

Економічний контроль поділяється на види:

- за охопленням господарських сфер (фінансовий, господарський, фінансово-економічний, фінансово-господарський);
- за суб'єктами (державний, муніципальний, незалежний, контроль власника) [19, с. 43].

Термінологічний словник з обліку та аудиту визначає фінансовий контроль як:

- 1) форму управління фінансами, щодо формування та використання фінансових ресурсів в структурних підрозділах економіки;
- 2) контроль щодо ведення фінансової документації, відповідно до

встановлених норм і правил [19, с. 293-295].

У словнику також визначено форми фінансового контролю:

- попередній;
- поточний;
- подальший.

Перевірку, ревізію, обстеження, моніторинг представлено як методи фінансового контролю.

Класифікацію контролю за діяльністю кредитних спілок наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Класифікація контролю за діяльністю кредитних спілок

Класифікаційна ознака	Види контролю
1	2
за належністю суб'єкта контролю	внутрішній зовнішній
залежно від суб'єкта контролю	державний незалежний управлінський наглядовий громадський
за залученням суб'єкта у процес	безпосередній опосередкований
за часом проведення	попередній оперативний ретроспективний
за рівнем охоплення	комплексний тематичний повний частковий суцільний вибірковий
за джерелами інформації	фактичний документальний
за місцем здійснення	дистанційний безпосередньо на об'єкті

Продовження табл. 3.1

1	2
за цільовою спрямованістю	тактичний стратегічний
за формами	ревізія аудит перевірка експертиза слідство моніторинг
за періодичністю проведення	постійний періодичний разовий
за обов'язковістю проведення	обов'язковий ініціативний

Розробка автора за результатами досліджень [70, 85].

Система контролю кредитної спілки охоплює такі компоненти:

- суб'єкти контролю кредитних спілок;
- об'єкти контролю кредитної спілки;
- контрольні дії суб'єктів контролю по відношенню до об'єктів.

Зовнішній контроль за діяльністю кредитних спілок охоплює державний, громадський, незалежний контроль.

Зовнішній контроль кредитних спілок здійснює Національна комісія, з державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг [183].

За законодавством до наглядових і контрольних повноважень цієї комісії щодо діяльності кредитних спілок належить:

- надання спілкам статусу фінансових установ при внесенні державного реєстру,;
- видача свідоцтв про реєстрацію;
- встановлення ліцензійних умов;
- ліцензування діяльності кредитних спілок;
- контроль за достовірністю інформації;
- проведення перевірки діяльності кредитних спілок;

- пруденційний нагляд;
- інспектування діяльності кредитних спілок.

Національна комісія здійснює державне регулювання кредитних спілок шляхом:

- попереднього контроль;
- поточний нагляду;
- подальшого контролю.

Рис. 3.1. Контроль Національної комісії

Державний контроль за діяльністю кредитної спілки можуть здійснювати:

- Державна податкової;
- органи прокуратури;
- Міністерства внутрішніх справ;
- органи державного фінансового моніторингу.

Громадський контроль за діяльністю кредитних спілок реалізують:

- асоціації кредитних спілок;
- громадські організації;
- об'єднання;
- політичні партії;
- аналітичні агентства;
- засоби масової інформації тощо.

3.2. Організація і методика проведення аудиту в кредитних спілках, шляхи їхнього удосконалення

Суб'єктами незалежного контролю діяльності кредитних спілок виступають аудиторські фірми чи незалежні аудитори. Підтвердження фінансової звітності кредитних спілок регламентована законодавчими та нормативними документами.

Розгорнутий перелік звітності кредитних спілок, що підлягають аудиту, визначає особливості його проведення.

Крім річної фінансової звітності, аудиту підлягають звітні дані за рік, у таких формах:

- Загальна інформація;
- Звітні дані про фінансову діяльність;
- Звітні дані про склад активів та пасивів;
- Звітні дані про доходи та витрати;
- Розрахунок суми резерву покриття втрат від неповернених кредитів;
- Звітні дані про кредитну діяльність;
- Звітні дані про залучені кошти юридичних осіб;
- Звітні дані про діяльність підрозділи кредитної спілки;
- Звітні дані про стан виконання зобов'язань.

Аудит кредитних спілок повинен охоплювати аудит фінансової звітності та повинен включати:

- аудит правових основ діяльності спілки;
- аудит системи управління;
- аудит діяльності з надання фінансових послуг;
- аудит організації бухгалтерського обліку,
- складання фінансової звітності;
- аналіз економічного стану [86].

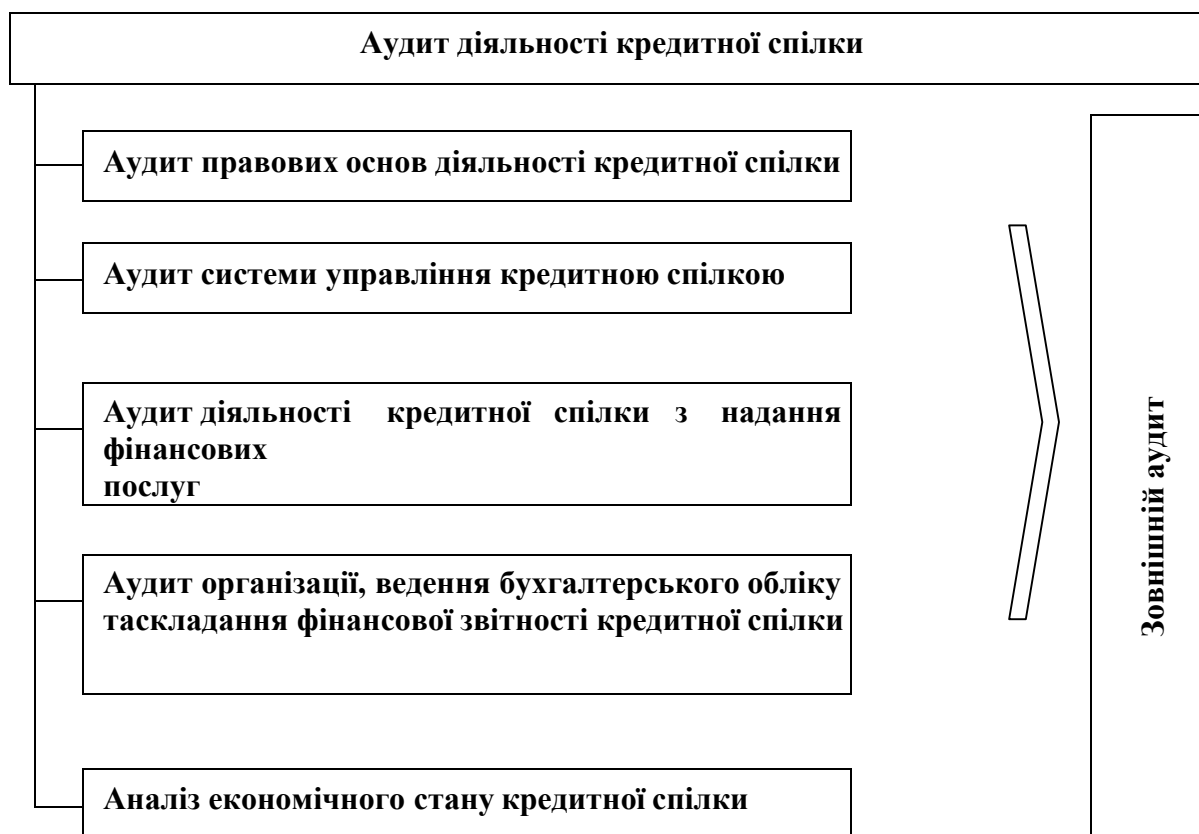

Рис. 3.2. Зовнішній аудит діяльності кредитної спілки

Методичні основи проведення аудиторської перевірки викладені в Міжнародних стандартах аудиту.

На їх основі цих стандартів процес аудиту діяльності кредитних спілок повинен охоплювати етапи:

- 1) дослідження особливостей діяльності кредитної спілки;
- 2) оцінювання аудиторського ризику перевірки;
- 3) складання програми та плану аудиторської перевірки;
- 4) проведення аудиторських процедур;
- 5) складання та подання замовникам аудиторського звіту.

Етапи процесу аудиту діяльності кредитних спілок представлені на рис. 3.3

Рис. 3.3. Етапи процесу аудиту діяльності кредитних спілок

Розробка автора за результатами досліджень [6, 79,54-56].

Кожна спілка прагнучи підвищити ефективність менеджменту зацікавлена в поетапному, чітко структурованому підході до аудиту своєї діяльності, тому вживає заходів для посилення контролю за якістю всіх процедур на кожному із етапів. Інформативною основою для проведення аудиту є якісний обсяг інформації.

При проведенні аудитори повинні отримати достатню інформацію про:

- специфіку кредитної кооперації;
- законодавче та нормативне регулювання діяльності кредитних спілок;
- зовнішнє середовище функціонування кредитних спілок;
- внутрішнє середовище кредитних спілок;
- ризики функціонування кредитних спілок;
- структуру пайового, залученого капіталу кредитних спілок;
- організаційну структуру спілок;
- управлінський персонал кредитних спілок;
- види діяльності, які провадять кредитні спілки;
- організацію системи бухгалтерського обліку.

Важливим етапом проведення аудиторської перевірки є оцінювання аудиторського ризику. Рівень аудиторського ризику є визначальним при плануванні методики проведення аудиту.

Аудиторський ризик – це ризик того, що аудитор в внесе невідповідну аудиторську думку [6].

Аудиторський ризик складається з таких складових:

- властивий ризик (пов'язаний з невідповідністю функціонування внутрішнього контролю);
- ризик неефективності системи внутрішнього контролю;
- ризик неефективності системи бухгалтерського обліку;
- ризик невиявлення помилок та перекручень;
- ризик аналітичних процедур;
- ризик вибірки;
- невибірковий.

Зміст та обсяг аудиторських процедур, що аудитор включає до програми аудиторської перевірки кредитної спілки залежно від рівнів ризику не виявлення та суттєвості позиції, які наведені на рис. 3.4.

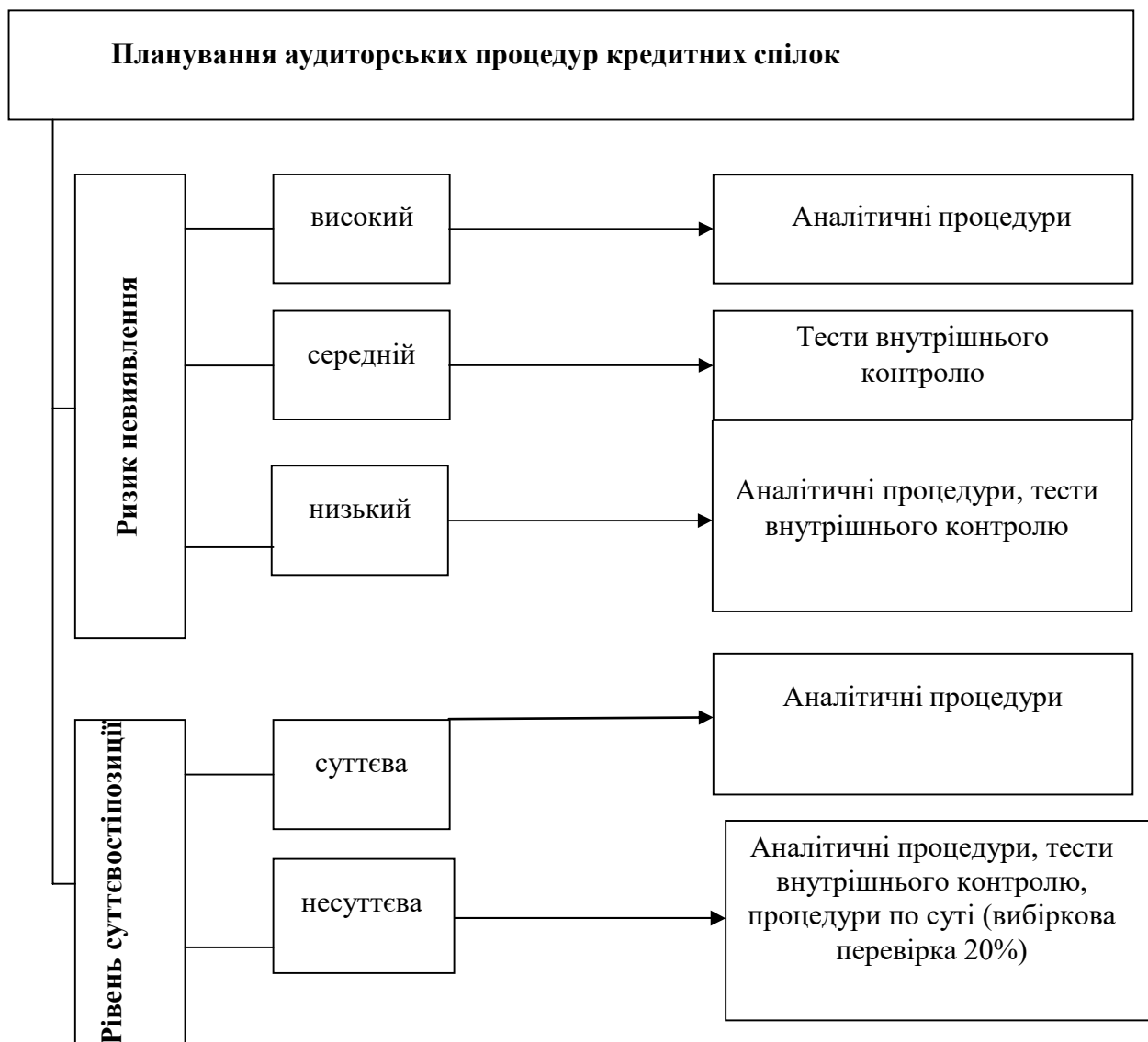

Рис. 3.4. Планування аудиторських процедур при перевірці кредитних спілок

Розробка автора за результатами досліджень [6,70,79,85].

Завершальним етапом проведення аудиторської перевірки кредитних спілок є формування аудиторського звіту та його надання усім зацікавленим сторонам.

Аудиторський звіт за результатами аудиторської перевірки повинен містити не лише висловлення аудиторської думки щодо відповідності фінансової звітності в усіх суттєвих аспектах концептуальній основі та стандартам бухгалтерського обліку і звітності, але й повну і достовірну інформацію про діяльність кредитних спілок на основі аудиту їх систем управління, діяльності з надання фінансових послуг, організації систем бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, проведеного аналізу економічного стану. Тобто, порівняно зі звичайним аудиторським звітом про проведення аудиторської перевірки фінансової звітності (аудиторського висновку), звіт за результатами аудиторської перевірки кредитних спілок повинен бути доволі розширеним.

Таке розширення поля аудиту кредитних спілок обумовлене тим, що жодна із шахрайських дій і численні об'єктивні факти неефективного управління кредитними спілками в докризовий період не були виявлені у ході незалежного аудиту та не відображені в аудиторських висновках. Висновком із цього також є те, що правління кредитних спілок не може бути замовником незалежного аудиту, оскільки це створює конфлікт інтересів в системі внутрішнього контролю спілок.

Сучасна економічна криза є каталізатором негативних тенденцій у діяльності кредитних спілок.

Організація аудиту діяльності кредитних спілок – основна вимога часу та законодавчих актів.

Аудит в кредитній спілці повинен стати постійним явищем. Кожна спілка прагнучи підвищити ефективність менеджменту вживає заходів для посилення контролю за якістю доходів, активів, процедур обліку, управлінського аналізу діяльності.

Аудит в кредитній спілці слід проводити з врахуванням на п'яти компонентів (рис. 3.5).

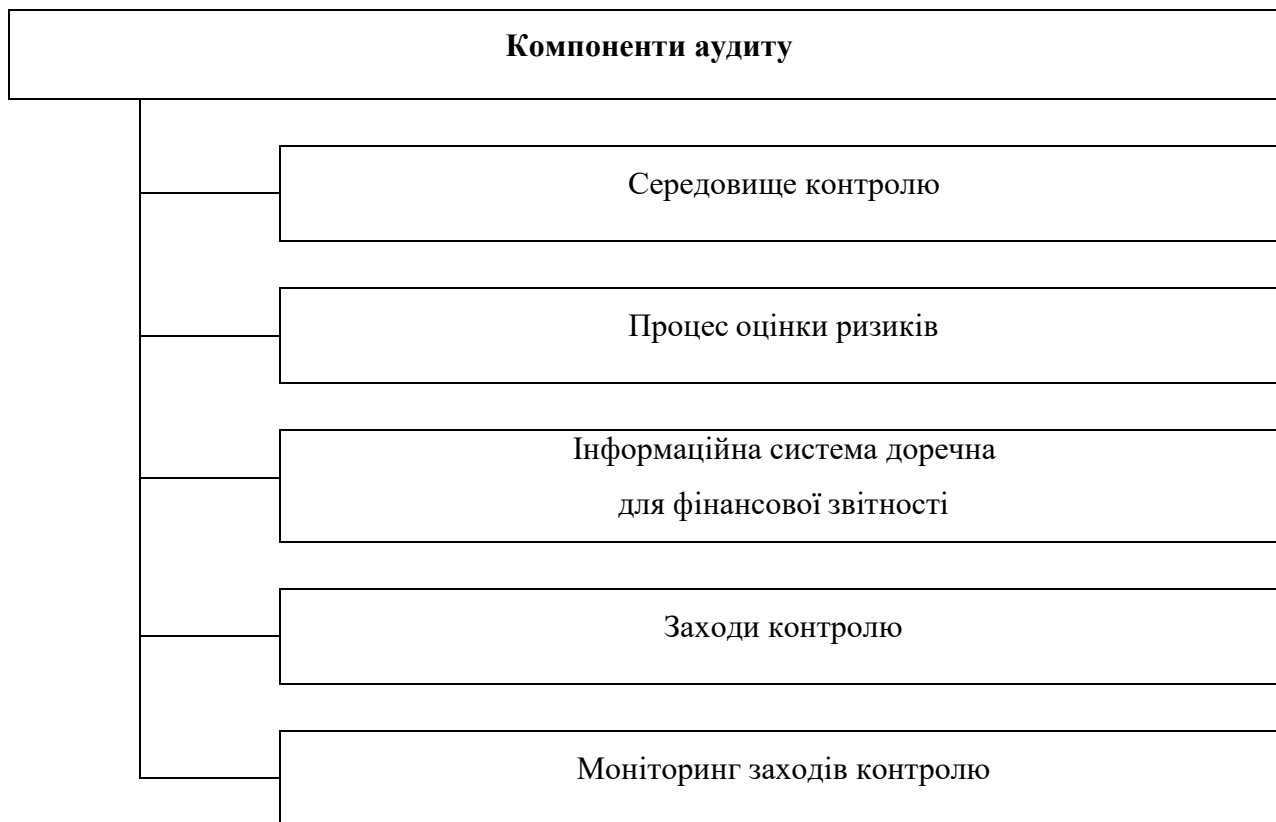

Рис. 3.5. Розподіл аудиту на компоненти [54]

Ефективність аудиту за діяльністю кредитних спілок визначається організацією, своєчасністю проведення, методами, які застосовуються щодо об'єктів контролю.

Аудит кредитної спілки охоплює сукупність способів та методик його здійснення.

В. В. Немченко, В. П. Хомутенко, А. В. Хомутенко класифікують методи внутрішнього контролю на дві групи:

1) методи проведення аудиту, до них відносять фактичний контроль, документальний контроль (зустрічна перевірка документів, взаємний контроль документів, нормативно-правову перевірку, хронологічний аналіз господарських операцій, аналітичні тести, сканування розрахунково-аналітичні способи, експертну оцінку;

2) методи організації аудиту, до яких відносять суцільний,

комбінований методи, вибірковий, аналітичний, метод, що базується на використанні комп'ютерної техніки [67, с. 40].

В. П. Пантелєєв і М. Д. Корінько групують методи внутрішнього аудиту у розрізі контрольно-аудиторських процедур:

- інвентаризація, контрольні заміри робіт, вибіркові та суцільні спостереження, експертизи, службове розслідування, експеримент;
- економічний аналіз, статистичні розрахунки, економіко-математичні методи при розрахунково-аналітичних процедурах;
- інформаційне моделювання, дослідження документів, контроль відповідності вимогам нормативно-правового регулювання при документальних процедурах;
- перевірки, оцінювання, моніторинг при виконанні процедур контролю ефективності функціонування систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю;
- групування недоліків, систематизація результатів контролю та аудиту, документування результатів проміжного контролю, , аналітичне групування, слідчо-юридичне обґрунтування, ухвалення рішень, контроль за виконанням ухвалених рішень при узагальненні результатів внутрішнього аудиту [72, с. 90-92].

Контрольні процедури аудиту науковці поділяють на:

- організаційні;
- моделюючі;
- нормативно-правові;
- аналітичні, розрахункові;
- обчислювальні;
- логічні;
- порівняльно-зіставні;
- фактичні [72, с. 93-94].

Під процедурами аудиту розуміють послідовність дій за чотирма етапами:

- 1) зіставлення фактичних результатів з стандартами;
- 2) встановлення, фіксування відхилень;
- 3) встановлення чинників відхилень, аналіз причин;

4) розроблення коригувальних дій для усунення відхилень [49, с. 18].

Контрольні процедури поділяють на види:

- обов’язкові процедури;
- процедури спеціального контролю;
- процедури контролю значних ризикових операцій [49, с. 18].

Р. М. Воронко методи аудиту об’єднує у такі групи:

1. спеціальні методи дослідження;
2. методи дослідження, запозичені з інших наук;
3. загальнонаукові методи дослідження;
4. всезагальні методи пізнання [10, с. 215-216].

Процедури внутрішнього аудиту залежно від його стадій поділяються:

- на початковій стадії:
 1. дослідження установчих документів;
 2. розпорядчих документів;
- на дослідній стадії:
 1. інвентаризація;
 2. контрольні обміри;
 3. підрахунок;
 4. експертиза;
 5. опитування;
 6. оцінювання;
 7. узагальнення тощо;
- на завершальній стадії:
 1. узагальнення;
 2. групування;
 3. оцінювання;
 4. інспектування [49, с. 196].

Р. О. Костирко методи аудиту групує відповідно до часової ознаки:

- методи попереднього;
- методи поточного контролю;
- методи ретроспективного контролю [69, с. 315].

А. Г. Загородній, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко наводять такі методи аудиту:

- перевірка кількісного та якісного стану об'єктів;
- пояснення;
- звірка;
- візуальний огляд;
- формулювання переліку питань для оцінки об'єкта дослідження;
- експертиза [69, с. 331-332].

Аналіз підходів до визначення методів контролю показує, що автори змішують методи і форми. Доцільним їх розмежувати. Між формами та методами аудиту є зв'язок, проте це різні характеристики.

Мета аудиту – пошук порушень чинного законодавства та висловлення думки щодо об'єктивності звітності кредитних спілок. Мета обумовлює застосування методів контролю та аналітичних процедур. В діяльності кредитних спілок важливим є моніторинг показників їх фінансового та майнового стану, результатів діяльності.

Відповідно загальної стратегії аудиту аудитор складає план аудиту.

Проведений у 2021 році план аудиту кредитної спілки «Косівська» включав етапи:

- визначення рівня суттєвості;
- оцінку системи внутрішнього контролю;
- розрахунок аудиторського ризику;
- визначення загального обсягу робіт;
- графік проведення аудиту;
- бюджет проекту.

Згідно попередньо ухваленого плану було ухвалено програму аудиту, у формі таблиці, яка слугувала інструкцією для виконавців.

Робочі документи, які заповнюються на другому етапі можуть бути узагальнені в один документ під назвою «Меморандум з планування».

На початковому етапі аудиторських процедур відбувається збір аудиторських доказів.

На завершальному етапі проводяться:

- аналіз отриманої перевіреної інформації;
- оцінка розміру максимально припустимої похибки;
- ознайомлення замовника аудиторським висновком;
- внесення коригувань при потребі у робочі документи;
- формування аудиторського висновку.

Чітке дотримання етапів аудиторської перевірки кредитної спілки сприяє систематизації та належному рівню її проведення, суттєво економить час аудитора та замовника.

Детального розгляду вимагає розробка рекомендованого пакету робочої документації для фіксування аудиторських процедур при здійсненні аудиту кредитної спілки. Це дозволяє на етапі планування аудиторської перевірки обрати типові форми, якими оформлюватимуться аудиторські процедури, що дозволить уникнути ухилення від розкриття ідентифікованих викривлень та посилить систему контролю якості аудиту фінансової звітності кредитної спілки.

Виважений підхід до планування аудиту кредитної спілки забезпечить якісне його проведення та можливість приділити увагу суттєвим питанням. Компетентне виконання аудиторських процедур на основі розподілу ресурсів перевірки сприяє створенню достовірної доказової бази.

Якщо план аудиту розроблено правильно, то можна спростити процес перевірки. Планування аудиторської діяльності – це процес, що дає можливість оптимально виконати аудит фінансової звітності кредитних спілок та сприяє можливості уникати ризиків при висвітлення аудиторської думки, яка формує основу при складанні аудиторського висновку для зацікавлених користувачів.

Аудит завершується підсумуванням результатів контрольних дій. Вони формуються у підсумкових документах – висновках аудиторів. Крім результатів контролю там також містяться рекомендації аудиторів щодо удосконалення діяльності кредитних спілок та покращення їх стану, результатів діяльності тощо.

Перелік фінансових показників для оцінювання діяльності кредитної спілки аудитор формує з урахуванням мети та завдань аудиту.

О. І. Гриценко показники об'єднує у групи:

- економічні:

- ✓ фінансової стійкості,
- ✓ ліквідності
- ✓ платоспроможності
- ✓ допустимого ризику
- ✓ якості кредитного портфеля
- ✓ економічної ефективності;
 - соціально-економічні:
- ✓ частка позичок, в загальній структурі активів;
- ✓ частка неповернутих позичок;
- ✓ частка ринку;
- ✓ рівень кооперування населення;
 - соціальні:
- ✓ рівень життя сільського населення регіону;
- ✓ частка задоволених членів кооперативу [32].

На основі фінансової звітності широкий аналіз провести неможливо.

Одним з важливих завдань аудиту за діяльністю кредитних спілок є своєчасне виявлення фактів шахрайства і запобігання виникненню.

На підставі діючих практик виявлено основні види шахрайських схем в кредитних спілках:

- 1) надання позики неплатоспроможній особі;
- 2) фіктивне оформлення позик;
- 3) не оприбуткування в бухгалтерському обліку отриманих внесків та депозитних вкладів;
- 4) ведення в оману членів шляхом надання їм неповної інформації тощо.

[1-4].

Більшість шахрайських дій виявлено за допомогою обліково-контрольних методів. Запобігання шахрайським діям лежить в площині контролю кредитної спілки та культури ведення діяльності спілки.

Згідно Міжнародних стандартів аудиту середовище контролю охоплює функції осіб всіх рівнів управління.

Основна відповідальність за запобігання, виявлення шахрайства покладається на управлінський персонал кредитної спілки [56, с. 475].

Важливим структурним елементом культури управління кредитною спілкою є відмова від готівкових розрахунків чи їх мінімізація.

Банківські розрахунки – додатковий засіб забезпечення прозорості грошових відносин та незалежний доказом для аудитора.

Середовище аудиту та культура управління здатні запобігти фактам шахрайства

Правильно організована система аудиту діяльності кредитних спілок, а також середовище контролю, сформована культура управління, застосування описаних методів контролю спроможні ефективно протидіяти негативним факторам та забезпечити позитивні фінансово-господарські результати у діяльності кредитних спілок.

Висновки до розділу 3

Запорукою успішної діяльності кредитної спілки є відновлення довіри, налагодження ефективної системи контролю за діяльністю спілок. Організація аудиту діяльності кредитних спілок – основна вимога часу та законодавчих актів.

Ефективність аудиту за діяльністю кредитних спілок визначається організацією, своєчасністю проведення, методами, які застосовуються щодо об'єктів контролю.

Мета аудиту – пошук порушень чинного законодавства та висловлення думки щодо об'єктивності звітності кредитних спілок. Мета обумовлює застосування методів контролю та аналітичних процедур. В діяльності кредитних спілок важливим є моніторинг показників їх фінансового та майнового стану, результатів діяльності.

Аудит завершується підсумуванням результатів контрольних дій. Вони формуються у підсумкових документах – висновках аудиторів. Крім результатів контролю там також мітяться рекомендації аудиторів щодо удосконалення діяльності кредитних спілок та покращення їх стану, результатів діяльності тощо.

Згідно Міжнародних стандартів аудиту середовище контролю охоплює функції осіб всіх рівнів управління. Основна відповідальність за запобігання, виявлення шахрайства покладається на управлінський персонал кредитної спілки.

Правильно організована система аудиту діяльності кредитних спілок, а також середовище контролю, сформована культура управління, застосування описаних методів контролю спроможні ефективно протидіяти негативним факторам та забезпечити позитивні фінансово-господарські результати у діяльності кредитних спілок.

ВИСНОВКИ

У роботі запропоновано вирішення проблеми обліку та аудиту кредитних спілок, виходячи з специфіки та характеру їх діяльності.

1. Встановлено, що на кредитні спілки в сучасних умовах покладена місія забезпечення малого бізнесу доступними кредитними ресурсами та фінансова підтримка споживчих потреб населення.

Кредитна спілка – фінансова установа, основним видом діяльності її є надання фінансових послуг відповідно до чинного законодавства. Фінансові ресурси кредитних спілок на сучасному етапі є дорогими для суб'єктів малого підприємництва, у порівнянні з банківськими. Перевагою кредитних спілок є їх гнучкість щодо прийняття рішень про видачу кредиту. Діяльність в Україні кредитної спілки спрямована на споживче кредитування.

До загроз розвитку кредитної кооперації можна віднести неузгодженість діючого законодавства, відсутність підтримки з боку держави, залежність погашення кредиту від чинників, що не залежать від управління. Негативний вплив на розвиток кредитних спілок в Україні спричиняє сучасна економічна криза.

2. Досліджено, що основні чинники впливу на побудову методики та методології бухгалтерського обліку кредитних спілок можна сформулювати у групи:

- інституційні;
- економічно-правові;
- соціально-економічні;
- соціально-психологічні.

Формулювання принципів системи бухгалтерського обліку кредитних спілок повинно здійснюватися у рамках національної стандартизації бухгалтерського обліку та на основі методичних розробок інституцій з регулювання фінансових послуг. Базовим об'єктом та висхідною умовою розвитку облікової системи кредитної спілки повинен бути власний капітал.

Основними об'єктами бухгалтерського обліку кредитної спілки є: власний капітал; залучені від членів внески та вклади; видані позики; резерви.

3. Аргументовано, що відповідно до діючої системи стандартизації бухгалтерського обліку та фінансової звітності внески членів кредитних спілок у пайовий, додатковий капітал класифікуються як фінансові зобов'язання кредитних спілок.

Враховуючи соціальне значення кредитних спілок, фінансова звітність повинна прозоро та повністю розкривати аспекти фінансово-майнового стану і результатів діяльності спілки. Вона повинна репрезентувати фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність. Вдосконалення формату Звіту про фінансові результати пов'язане з необхідністю адаптації змісту до особливостей основних видів доходів та витрат кредитних спілок.

Крім офіційної фінансової звітності кредитні спілки щоквартально складають і подають Національній комісії, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг Звітні дані. Кредитні спілки подають Звітні дані в електронній формі з використанням програмного забезпечення. Звітні дані формуються на основі бухгалтерського обліку кредитних спілок та показників фінансової звітності за звітний період. Інформація Звітних даних кредитних спілок має високий рівень повноти та аналітичності, придатна для розширеного аналізу фінансового та майнового стану, результатів діяльності та фінансових ризиків кредитних спілок. Наведену інформацію Звітних даних доцільно розкривати у примітках до річної фінансової звітності кредитних спілок. Це підвищить рівень інформативності та прозорості такої звітності.

4. Доведено, що запорукою успішної діяльності кредитної спілки є відновлення довіри, налагодження ефективної системи контролю за діяльністю спілок. Організація аудиту діяльності кредитних спілок – основна вимога часу та законодавчих актів. Ефективність аудиту за діяльністю кредитних спілок визначається організацією, своєчасністю проведення, методами, які застосовуються щодо об'єктів контролю.

5. Сформовано мету аудиту як пошук порушень чинного законодавства та висловлення думки щодо об'єктивності звітності кредитних спілок. Мета обумовлює застосування методів контролю та аналітичних процедур. В діяльності

кредитних спілок важливим є моніторинг показників їх фінансового та майнового стану, результатів діяльності. Аудит завершується підсумуванням результатів контрольних дій. Вони формуються у підсумкових документах – висновках аудиторів. Крім результатів контролю там також мітяться рекомендації аудиторів щодо удосконалення діяльності кредитних спілок та покращення їх стану, результатів діяльності тощо. Згідно Міжнародних стандартів аудиту середовище контролю охоплює функції осіб всіх рівнів управління. Основна відповідальність за запобігання, виявлення шахрайства покладається на управлінський персонал кредитної спілки.

6. Запропоновано забезпечити доступність, зрозумілість інформації звітності кредитних спілок. Виходячи з потреб контролю за фінансово-майновим станом кредитної спілки та результатами її діяльності, доцільно розкривати наступну інформацію в статтях фінансової звітності: залишок довготермінової дебіторської заборгованості за виданими позиками; залишок поточної дебіторської заборгованості за виданими протермінованими позиками; залишок довготермінової кредиторської заборгованості за депозитами; залишок поточної кредиторської заборгованості депозитами; грошові резерви; пайовий капітал та редукація; резерви капіталу, використання, списання; дохід від наданих позик; відсоткові витрати за депозитами.

Доречно правильно організувати систему аудиту діяльності кредитної спілки «Косівська», а також середовище контролю, сформувати культуру управління, запровадити застосування описаних методів контролю для ефективної протидії негативним факторам, що у кінцевому підсумку забезпечить позитивні фінансово-господарські результати у діяльності кредитної спілки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинський В.І., Мохняк В.С. Внутрішній аудит у кредитних спілках. Вісник Львівської комерційної академії. Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2011. Вип. 35. С. 26-29. (Серія економічна).
2. Бачинський В.І., Мохняк В.С. Управлінський облік у кредитних, Стан, проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу і контролю у контексті сучасних концепцій управління : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції. Львів : Видавництво ЛКА, 2011. С. 30-33.
3. Біляченко О.Л., Здреник В.С. Особливості контролю доходів кредитних спілок в Україні. Фінансовий простір, 2015. № 2(18). С. 152-158.
4. Бродська І. І. Методично-організаційні аспекти формування облікової політики кредитною спілкою. Економіст. 2011. № 5. С. 79-81.
5. Васильченко О.М. Встановлення документальної обґрунтованості відображення фінансово-господарських операцій в обліку кредитної спілки. Теорія та практика судової експертизи і криміналістики. 2010. Вип. 10. С. 571-574.
6. Верига Ю.А., Орищенко М.М. Резервування капіталу: облік, аудит та звітність : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 180 с.
7. Вимоги до програмного забезпечення та спеціального технічного обладнання кредитних спілок, пов'язаного з наданням фінансових послуг: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.06.2005 р. № 1422.
8. Височан О. С. Інвентаризація: сутність, класифікація, принципи, функції та завдання. Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Міжнародні економічні відносини та світове. Ужгород, 2018. Вип. 22 № Ч.1. С. 48–52.
9. Волкова О. Г., Хомутенко В.П. Фінансові ресурси кредитних спілок України та джерела їх формування. Фінанси України. 2008. № 10. С. 61-71.

10. Воронко Р. М. Контроль у системі споживчої кооперації України: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2016. 448 с.
11. Воськало Н.М. Облік і контроль власного капіталу в системі корпоративного управління. Львівська комерційна академія, 2012. – 21 с.
12. Гедз М.Й. Особливості обліку та аудиту кредитно-депозитних операцій кредитних спілок. Вісник Університету банківської справи Національного банку України. 2009. № 3 (6). С. 174-177.
13. Герасимович А. М., Кот О.В., Морозова-Герасимович Н.А. Аудит діяльності кредитної спілки. Аудитор України. 2013. №4 (квітень). С. 19-23.
14. Гончаренко О.О. Лютова Г. М. Власний капітал кредитних спілок: особливості його формування, використання та обліку. Наука й економіка. 2009. № 3 (15). С. 9-22.
32. Гриценко О.І. Організація бухгалтерського обліку власного капіталу в кредитних спілках. Вісник Університету банківської справи НБУ. 2010. № 1 (7). С. 225-228.
33. Дадашев Б.А., Гриценко О.І. Фінансово-кредитне забезпечення підприємств споживчої кооперації за участю кредитних спілок. Науковий вісник Полтавського університету споживчої кооперації України. 2010. № 3 (42). С. 78-83.
34. Демська Ю. В., Пилипенко Л.М. Первинний облік резервів на підприємствах. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. 2014. № 794 С. 158–163.
35. Документування в бухгалтерському обліку: процесний підхід : монографія / С.Ф. Легенчук, К.О. Вольська, О.В. Вакун. – Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2016. – 228 с.
36. Духневич А. В. Правове становище кредитних спілок в Україні : монографія. Луцьк : Волинський національний університет ім. Л. Українки, 2008. 179 с.
37. Жук В.М. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку:

відповідь на виклики сучасності. Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 8-9. С. 14-23.

38. Загородній А.Г., Пилипенко Л.М. Ризики аудиторської діяльності: методика виявлення й оцінювання : монографія. Львів: ЗУКЦ, 2010. 210 с.

39. Зубатенко М.М. Кредитна спілка як учасник відносин у сфері господарювання. Економіка та право. 2009. № 1. С. 30- 34.

40. Іваненко О. Методичні аспекти обліку продуктивних активів кредитної спілки. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. № 7. С. 32-38.

41. Каменська Т.О., Редько О.Ю. Внутрішній контроль і аудит в управлінні: прак. посіб. Т. О. Наук. шк.. аудиту. Нац. Центр Обліку і Аудиту. К.: ДП “Інформ.-аналіт. агентство”, 2015. 375 с.

42. Коваленко В. В. Оцінювання надійності банківських та небанківських фінансових установ. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 8. С. 145-152.

43. Ковалів В.М. Кредитна кооперація в Україні: історичні аспекти становлення, важливість та сучасний стан функціонування. Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. 2011. № 2. С. 172-178.

44. Корягін М.В., Куцик П.О. Проблеми та перспективи розвитку бухгалтерської звітності : монографія. Київ: Інтерсервіс, 2016. 276 с.

45. Корягін М. В., Куцик П.О. Концептуальний розвиток методології бухгалтерського обліку : монографія. Львів. комерц. акад. Львів : Видавництво ЛКА, 2015. – 234 с.

46. Костирко Р.О. Контроль і аналіз в системі управління економічним потенціалом господарюючого суб'єкта: методологія та організація: монографія. Луганськ : СНУ, 2010. 727 с.

47. Куцик П.О. Концепція уніфікованої системи обліку і звітності в корпоративному управлінні: монографія. Львів. торг.-екон. ун-т. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2017. 407 с.

48. Легенчук С.Ф. Бухгалтерське теоретичне знання: від теорії до метатеорії: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2012. 336 с.

49. Малюга Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку : монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.

50. Маценко Л.Ф. Бухгалтерський облік та контроль фактів господарського життя з невизначеними наслідками: автореф. дис.. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / Л.Ф. Маценко. – Житомирський державний технологічний університет, 2012. – 20 с.

51. Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 18.12.2003 р. № 171.

52. Методичні рекомендації щодо проведення аудиту фінансової звітності кредитних спілок відповідно до Міжнародних стандартів аудиту: Рішення Аудиторської палати України від 01.11.2012 р. № 260/6.

53. Методичні рекомендації щодо проведення внутрішнього аудиту фінансових установ: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 27.09.2005 р. № 4660.

54. Міжнародний стандарт аудиту 315 “Ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення через розуміння суб'єкта господарювання і його середовища”.

55. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 “Фінансові інструменти: подання”.

56. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики: Видання 2006 року / пер. з англ. мови О.В. Селезньов, О.Л. Ольховікова, О.В. Гик, Т.Ц. Шарашидзе, Л.Й. Юрківська, С.О. Куликов. К.: ТОВ “ІАМЦ АУ “СТАТУС”, 2006 р. 1152 с.

57. Міжнародний стандарт фінансової звітності 9 “Фінансові інструменти”.

58. Мохняк В.С. Аналіз діяльності кредитних спілок. Стан і перспективи розвитку обліково-інформаційної системи в Україні : матеріали

III міжнародної науково-практичної конференції. Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 236-238.

59. Мохняк В.С., Полякова Л.М. Актуальність внутрішнього аудиту у кредитних спілках – Сучасні проблеми економіки і менеджменту: Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2011. С. 489.

60. Мохняк В.С. Елементи облікової політики кредитних спілок. Актуальні проблеми розвитку обліку, аналізу, контролю і оподаткування у контексті Європейської інтеграції та сучасних викликів глобалізації: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2018. С. 209.

61. Мохняк В.С. Облік у кредитних спілках. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету “Львівська політехніка” № 797, 2014. С. 274-277.

62. Мохняк В.С. Організація обліку в кредитних спілках: напрями удосконалення. Шляхи удосконалення економічної діяльності країни : матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції. Львів, 2012. С. 111-113.

63. Мохняк В. С. Проблеми впровадження внутрішнього аудиту у кредитних спілках. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету “Львівська політехніка” № 721, 2012. – С. 183-186.

64. Мохняк В.С. Проблеми фінансової звітності кредитних спілок. Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 20-річчя кафедри обліку і аудиту ІФНТУНГ. Івано-Франківськ, 2015. С. 98

65. Мохняк В.С. Проблеми фінансової звітності кредитних спілок. Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “, Львів, 2017. С. 191.

66. Мохняк В.С. Фінансова звітність кредитних спілок. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : Вісник Національного університету “Львівська політехніка” № 898, 2016. С. 115-119.
67. Немченко В.В. Практичний курс внутрішнього аудиту: підручник / В.В. Немченко, В.П. Хомутенко, А.В. Хомутенко. За ред. Немченко В.В. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 240 с.
68. Нестеренко О.О. Удосконалення облікової політики для цілей складання інтегрованої звітності в інформаційній системі. Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаїв : МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2018. № 22. с. 972-979.
69. Облік і аудит : термінологічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк, Г. О. Партин, Л. М. Пилипенко; Нац. ун-т “Львів. Політехніка”. 2-ге вид., доопрац. та доповн. Л. : Вид.-во Львів. політехніки, 2012. 630 с.
70. Озеран В. О. Контроль у системі управління діяльністю підприємств. Вісник Національного ун-ту “Львівська політехніка”. 2012. № 722. С.
71. Палий В.Ф., Соколов Я.В. Введение в теорію бухгалтерського учета. М.: Финансы, 1979. 304.
72. Пантелєєв В.П., Корінько М.Д. Внутрішній аудит : навч. посіб. К.: ДАСОА Держкомстату України, 2006. 247 с.
73. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов’язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства Фінансів України від 30.11.1999 р. № 291.
74. Пилипенко Л.М. Розвиток концепцій побудови системи публічної звітності корпорацій в умовах постіндустріальної економіки : монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2016. 336 с.
75. Положення про інвентаризацію активів та зобов’язань: Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р.
76. Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об’єднаних кредитних спілок: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових

послуг України від 16.01.2004 р. № 7.

77. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року N 996-XIV.

78. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднанню кредитною спілкою: Розпорядження Держфінпослуг від 18.12.2003 р. № 171 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.dfp.gov.ua/774html?&tx_ttnews\[pointer\]=150&cHash=6865efeOc2](http://www.dfp.gov.ua/774html?&tx_ttnews[pointer]=150&cHash=6865efeOc2).

79. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо проведення аудиту фінансової звітності кредитних спілок відповідно до Міжнародних стандартів аудиту: Рішення Аудиторської палати України від 01.11.2012 № 260/6

80. Про кредитні спілки: Закон України від 20 грудня 2001 року № 2908- III.

81. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансові послуг : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III

82. Федорець М.С. Бухгалтерський облік у кредитних спілках: організація і методика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.09 – бухгалтерський облік, аналіз та аудит / М.С. Федорець. ННЦ “Інститут аграрної економіки” Української академії аграрних наук (Київ), 2009. 19 с.

83. Федорець М.С. Кооперативні принципи в організації бухгалтерського обліку кредитних спілок. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і перспективи розвитку. Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. 2007. № 577. С. 394- 399.

84. Федорець М.С. Напрямки удосконалення обліку розрахунків за короткостроковими депозитами членів кредитних спілок. Торгівля і ринок України. – 2011. – Вип. 31. – Т. 2. – С. 325-330.

85. Хомутенко А. В. Система фінансового контролю за діяльністю небанківських неприбуткових фінансових установ України : монографія. Одеса : Друк, 2009. 188 с.

86. Шишута О.Ю. Звітність товариств взаємного кредиту: історико-

економічний аспект. Збірник наук. праць Луцького державного технічного університету: Економічні науки. Серія “Облік і фінанси”. 2007. Вип. 4 (16). Ч. 2. С. 206-214.

87. Юхименко-Назарук І.А. Розвиток теорії і методології бухгалтерського обліку в контексті неоконституційної теорії : монографія Житомир, 2017. 300 с.

Додаток А

**Основні нормативні документи Національної комісії з регулювання
ринків фінансових послуг України, що впливають на методику й
організацію бухгалтерського обліку та формування звітності кредитних
спілок**

№ з/п	Назва документа	Аналіз впливу документа на методику й організацію бухгалтерського обліку
Нормативні документи, які регулюють методику та організацію бухгалтерського обліку, звітності кредитних спілок		
1	Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою, затверджені Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 18.12.2003 р. № 171	Визначає методику синтетичного, аналітичного обліку внесків, розрахункових, кредитно-депозитних операцій, фінансових інвестицій, доходів та витрат кредитної спілки
2	Порядок складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, затверджений Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25.12.2003 р. № 177 [178]	Визначає порядок складання і подання, встановлює вимоги до заповнення Звітних даних – спеціалізованої звітності кредитних спілок, яку вони подають до Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України
Нормативні документи, які певним чином впливають на методику й організацію бухгалтерського обліку та формування звітності кредитних спілок		
3	Положення про фінансові нормативи діяльності та критерії якості системи управління кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, затверджене Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 р. № 7	Визначає необхідність систематичного контролю за затвердженими Положенням фінансовими нормативами щодо капіталу, платоспроможності, якості активів, рівень ризиковості операцій, прибутковості та ліквідності, формування та використання страхового резерву.
4	Методика формування та списання небанківськими фінансовими установами резерву для відшкодування можливих втрат за всіма видами кредитних операцій (за винятком позабалансових, крім гарантій), придбаними цінними паперами (у тому числі іпотечними сертифікатами з фіксованою доходністю), іншими активними операціями згідно із законодавством, включаючи нараховані за всіма цими операціями проценти та комісії, затверджена Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 01.03.2011 р. № 111	Встановлює порядок формування та списання страхових резервів, які є безпосереднім об'єктом бухгалтерського обліку
5	Вимоги до програмного забезпечення та спеціального технічного обладнання кредитних спілок, пов'язаного з наданням фінансових послуг, затверджені Розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.06.2005 р. № 1422	Здійснює вплив на організацію автоматизації бухгалтерського обліку кредитних спілок

Додаток Б

Типова кореспонденція бухгалтерського обліку внесків у капітал кредитних спілок

Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
	Дт	Кт
1	2	3
Надходження вступного внеску (готівкою в касу кредитної спілки) із зарахуванням в резервний капітал	301 “Готівка в національній валюті”	43 “Резервний капітал” (сформований за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки)
Надходження вступного внеску (на поточний рахунок кредитної спілки в банку) із зарахуванням в резервний капітал	311 “Поточні рахунки в національній валюті”	43 “Резервний капітал” (сформований за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки)
Надходження обов'язкового пайового внеску готівкою в касу кредитної спілки	301 “Готівка в національній валюті”	402 “Пайовий капітал” (402/1 “Обов'язкові пайові внески членів кредитної спілки”)
Надходження обов'язкового пайового внеску на поточний рахунок кредитної спілки в банку	311 “Поточні рахунки в національній валюті”	402 “Пайовий капітал” (402/1 “Обов'язкові пайові внески членів кредитної спілки”)
Надходження додаткового пайового внеску готівкою в касу кредитної спілки	301 “Готівка в національній валюті”	402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”)
Надходження додаткового пайового внеску на поточний рахунок кредитної спілки в банку	311 “Поточні рахунки в національній валюті”	402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”)
Формування додаткового капіталу за рахунок цільового внеску членів кредитної спілки готівкою в касу кредитної спілки	301 “Готівка в національній валюті”	422 “Інший вкладений капітал”
Формування додаткового капіталу за рахунок цільового внеску членів кредитної спілки на поточний рахунок кредитної спілки в банку	311 “Поточні рахунки в національній валюті”	422 “Інший вкладений капітал”

Продовження додатка Б

1	2	3
Формування додаткового капіталу за рахунок благодійних внесків фізичних та юридичних осіб готівкою в касу кредитної спілки	301 “Готівка в національній валюті”	425 “Інший додатковий капітал”
Формування додаткового капіталу за рахунок благодійних внесків фізичних та юридичних осіб на поточний рахунок кредитної спілки в банку	311 “Поточні рахунки в національній валюті”	425 “Інший додатковий капітал”
Повернення додаткового пайового внеску готівкою з каси кредитної спілки	402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”)	301 “Готівка в національній валюті”
Повернення додаткового пайового внеску з поточного рахунку кредитної спілки в банку	402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”)	311 “Поточні рахунки в національній валюті”
Повернення цільового внеску з додаткового капіталу готівкою з каси кредитної спілки	425 “Інший додатковий капітал” 402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”)	402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”) 301 “Готівка в національній валюті”
Повернення цільового внеску з додаткового капіталу з поточного рахунку кредитної спілки в банку	425 “Інший додатковий капітал” 402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”)	402 “Пайовий капітал” (402/2 “Додаткові пайові внески членів кредитної спілки”) 311 “Поточні рахунки в національній валюті”